

ЛІТЕРАТУРА

1. Арват Н. Н. Семантическая структура простого предложения в современном русском языке. – К.: Вища школа, 1984. – 159 с.
2. Богданов В. В. Семанτικο-синтаксическая организация предложения. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1977. – 204 с.
3. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика. – М.: Высшая шк., 1990. – 176 с.
4. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / Інститут мовознавства імені О.О. Потебні АН УРСР. – К.: Наук. думка, 1988. – 256 с.
5. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення. – К.: Наук. думка, 1983. – 219 с.
6. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. Академічна граматика української мови. – К.: Пульсари, 2004. – 400 с.
7. Гайсина Р. М. Значение и синтагматика глаголов. – Уфа, 1980. – 183 с.
8. Загнітко А. П. Дієслівні категорії в синтагматиці і парадигматиці. – К.: НМК ВО, 1990. – 132 с.
9. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонДУ, 2000. – 662 с.
10. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія: Монографія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 437 с.
11. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля – К, 2006. – 716 с.

It has been made an attempt to find out the peculiarities of the action predicates; to define the formal and the semantic criterion of the action predicates class determination and their typology.

Keywords: a predicate, an action predicate, the valence.

Г. О. Козачук

МІСЦЕВИЙ ВІДМІНОК З ПРИЙМЕННИКОМ *о (об)* У СТРУКТУРІ РЕЧЕННЯ

У статті проаналізовано конструкції применник *о (об)* + місцевий відмінок, визначено типи семантико-синтаксичних відношень у цих словосполученнях, з'ясовано особливості функціонування їх у реченнях.

Ключові слова: применниково-відмінкова конструкція, місцевий відмінок, семантико-синтаксичні відношення, часові відношення, об'єктні відношення, граматична система.

У семантичній системі применників наявні складні відношення, здатні виразити найрізноманітніші зв'язки між предметами, станами, діями, явищами. Розкриття внутрішніх закономірностей у смисловій системі применників дає змогу з'ясувати непрості семантико-синтаксичні відношення між применниково-відмінниковими формами іменників та іншими словами в реченні.

Ще О.О.Шахматов у „Синтаксисе русского языка” зробив першу спробу визначити і систематизувати семантико-граматичні відношення між словами у словосполученні [14, 20–24]. В.В.Виноградов на основі аналізу великого фактичного матеріалу визначив основні типи відношень, які можуть формуватися за допомогою применників [2, 537].

Зв'язок применника з певним відмінком залежить від відповідності значень применника і відмінкової форми іменника чи займенника. Звідси і кількість применників, які вживаються з тим чи іншим відмінком, неоднакова і значення їх теж різне. Наприклад, з родовим та орудним відмінками виступає найбільше применників, і вони здатні виражати найрізноманітніші типи відношень [11, 457–459], з давальним та знахідним – менше, а з місцевим – лише п'ять: *у (в), на, о (об), по, при*.

Місцевий відмінок, як зазначає І.Р.Вихованець, у граматичній системі української мови посідає особливе місце [3, 87]. У синтаксичній системі він функціонує лише з применниками, виражає переважно адвербіальні відношення і виконує у реченні функцію обставин. Це насамперед стосується применників *в, на, по, при*¹. Іменники з применником *о (об)* у місцевому відмінку рідше виступають у функції обставин, а частіше – у функції інших другорядних членів речення, зокрема непрямого додатка чи означення.

У граматиці Лаврентія Зизанія в переліку применників є і применник *о* [7, 4]. Староукраїнські пам'ятки засвідчують первинність применника *о/об(ь)*, який вживався із місцевим та знахідним відмінками [6, 417–419]. *О (об)* належить до тих первинних применників, який не можна співвіднести ні з семантичного, ні з формального погляду з будь-якими частинами мови, тобто він діахронічно первинний [1, 279]. О.О.Потебня на основі писемних пам'яток різних слов'янських мов детально проаналізував значення конструкцій применника *о(об)* + іменника у відповідній відмінковій формі [10, 276–277].

У сучасних теоретичних та лінгводидактичних граматиках зазначено, що конструкції із применником *о(об)* вживаються з іменниками у формі знахідного та місцевого відмінків [12, 459; 13, 492; 4, 79; 9, 150], виражаючи різні семантико-синтаксичні відношення.

Можливість виражати відношення закладено в самих словах і синтаксичних конструкціях, а реалізують ці можливості флексії, суфікси та службові слова, зокрема применники [5, 25], які відіграють важливу структурну роль у реченні, формуючи функціональні члени його [8, 143].

У п'ятому томі “Словника української мови” в 11 томах [11, 460–462] подано такі основні типи семантико-синтаксичних відношень з применником *о(об)*: часові, об'єктні, кількісні, означальні та кількісно-означальні, просторові. Місцевий відмінок іменників із применником *о(об)* – перед словами, які починаються на голосний звук) в сучасній українській мові з адвербіальних значень має лише часове. У граматичній структурі речення ця применниково-іменникова конструкція виконує функцію обставини часу з такими семантичними відтінками: а) називає в межах доби точний час у годинах, коли відбувається дія чи виникає явище, ситуація: *П'ятнадцять–четвер. Заняття*

¹ Статті автора, у яких розглянуті форми і функції місцевого відмінка з применниками *в, на, по, при* у структурі речення, надруковано у „Науковому часописі” (Серія 10. – Вип.1. – К., 2005; Серія 10. – Вип.2. – К., 2006; Серія 10. – Вип.3. – К., 2007; Серія 10. – Вип.4. – К., 2008).

літературного об'єднання "Радосинь". Початок **об одинадцятій годині** (Літ. Україна); Графік харчування у санаторії „Кристал”: сніданок **о дев'ятій годині**, обід **о чотирнадцятій годині**, вечеря **о дев'ятнадцятій годині**. У сучасній українській мові граматичні структури **о(об)** + місцевий відмінок з темпоральним значенням виступають в різному типі оголошеннях з чітко визначеним часом і місцем, де буде відбуватися той чи інший захід, зустріч, процес тощо: *Перший урок розпочинається о дев'ятій годині тридцять хвилин*; *О дев'ятнадцятій годині зустрічаємося біля театру*; б) місцевий відмінок з прийменником **о(об)** виражає приблизний час у межах доби, коли може відбутися захід, зустріч, процес та інше. Варто зазначити, що в таких конструкціях прийменник **о(об)** займає постпозицію по відношенню до іменника, якого від стосується: *У п'ятницю годині о п'ятнадцятій всім зібратися в актовій залі*. Приблизність часу іноді посилюється лексично такими словами, як *десь, приблизно, приміром, очевидно, мабуть*: *Зустріч відбудеться десь приблизно о шістнадцятій годині*. У сучасній українській мові нечітко визначений час може бути виражений конструкцією **о(об)** + іменник **пора** у місцевому відмінку, в препозиції якого наявний вказівний займенник **та** або **ця**: *Моя любов – усохла деревина. Вона радіє, як зима надходить, Бо всі дерева схожими до неї Стають об тій порі* (Д.Павличко); ... *з небес соталась потаємна тиша, стікала ниць предвічна ріка – о цій порі, о цій порі ти сниш про камінь, що подібний до струмка* (Ю.Нестерова); *О цій порі місцеві жителі .. виходили на свої веранди* (О.Гончар). Лише в однині у значенні „певний період часу”, „певна пора”, „певний момент” з препозитивним займенником **та, ця** з прийменником **о(об)** вживається іменник **година**: *Ще вечір спав в очеретах І полохливий мокрий птах Шукав гнізда. Об тій годині Знайшли їх трьох в оцій долині: один юнак, а два – в літах* (А.Малишко). *Світало. Хлопці-плотарі Вже підтягали якорі, І дуб об тій ясній годині .. Торкнувся білої зорі* (А.Малишко).

У художніх творах письменників XIX століття, особливо зі Слобожанщини, Полтавщини, Київщини, зустрічається прийменник **о(об)** з іменниками у місцевому відмінку, що позначають певну пору доби, року, релігійні свята: *Сього Галочка нікому не говорила, а тільки думала собі, як, було, проводить Семена Івановича об півночному вечері...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *...се, знаєте, було об перших п'ятинках...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *...ліду, тільки нехай об осені...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Було мені знаменіє, Од Бога послане: Побачили в Радосині О самій півночі Над Печерським стовп огняний Мої зрішні очі* (М.Костомаров); *Об Різдві їх заручили* (М.Вовчок); *Таки такий ярмарок, що неначе у Харкові об Пречистій...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Полагодив Чіпка хату ... Об Миколаї на ярмарку овечат купив* (П.Мирний); *Ой сподівайся мене тоді в гості, як будуть о Петрі бистрії ріки-озера замерзати, об Різдві калина в лузі процвітає* (Сл. Б.Грінченка); *Крий, Боже, народу якого там збиралось! Як об Іллі в Ромні* (С.Гребінка); *Об Семені дрижсать, об Петрі зранку мліють* (П.Гулак-Артемівський); *О Петрі якось проті неділі сниться мені сон* (М.Вовчок). В сучасній українській літературній мові конструкції **о(об)** + місцевий відмінок вживаються лише при визначенні точного чи приблизного часу в годинах доби. В інших випадках виступають прийменники **на, перед, близько (на Різдво, на Пречисту, на Миколая, на Семена, на Петра)**.

Конструкції місцевого відмінка з прийменником **о(об)** частіше, ніж обставинні, виражають об'єктні відношення. Такі конструкції часто зустрічаються у текстах художньої літератури, зокрема письменників Слобожанщини, Полтавщини, Західної України, рідше – з інших регіонів. Прийменник **о(об)** + місцевий відмінок іменника виражає об'єктні відношення, коли він знаходиться при назві особи (осіб), на яку спрямована думка, яка я об'єктом чіїхось почуттів, хвилювань, розмов, уболівань: *Подивися, як тепер робиться в світі, та і о Петрі так не думай* (І.Котляревський); *Не можу не думати об своєму Василечкові!* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Та їй сеє так чудно було, що увесь денечки разом все говорили об Євдосі і об її бідній матері* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Где ж ся думи діли? О Буняку шолудивім, о твердім Мадея ложі, о княгині білій, о заклятім орлі сивім .. О Богдані, о Нечай, о Небабі і Лободі, з Немирова Саві, о старім отців звичаю, Золотих времен свободи, о козачій славі!* (А.Могильницький); *Перечулося в нас об Варці, що жива й хороша, що забула лихо, забула страхи усі* (М.Вовчок); *Тепер так буває, що одну ніби-то любить, а об другій думає* (І.Котляревський); *Ні, Марусю, – ні на кому я не засватаний, і ні об одній дівчині до сеї пори і не думав* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Як о дитині любящая ньєнка О руськїм щастю плачеш і недолі* (М.Устиянович); *Де ся наші пісні діли, пісні жалібненькі ... о козаках і о долі І о дівчині співали вірненькій!* (М.Устиянович); *Я од всього серця жалію об дівках* (І.Котляревський); *Скажи, брате, кобзареві, Хай собі співає! Хай співає об родині Та й об тім, що знає* (О.Корсун); *Живий дума об живому, Бо й живий він є на те* (П.Грабовський); *І ви Бога не боїтесь так говорити о своїй рідні...* (І.Котляревський).

Прийменник **о(об)** може виступати при іменнику у місцевому відмінку, що означає конкретний предмет або явище: *Где ж ся думи діли? О русалках-красавицях, О трьох дівах, Седм керницях, О дев'яти зорях, О озерах, О Дунаю, О Язов [Азов] далекім краю І о синіх морях.* (А.Могильницький); *В леваді я, і весело мені! От тут дубки, там яблуні з кленами; На їх дивлюсь і з їми, мов з братами, балакаю об рідній стороні* (О.Корсун); *Вона пита об відрі, а він їй про мотовило...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Об вечері ніхто й не думав...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Ні ніч його не вгамувала, він о війні все сумував* (І.Котляревський); *То Турн уже наївся, Оп'ять о битві помишляв* (І.Котляревський).

У конструкції **о(об)** + місцевий відмінок виступають також окремі іменники на позначення абстрактних понять: **діло**: *Коли чесний, поважний чоловік її пита об ділі, вона зараз уклониться...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Тобі ж, Зевес, хіба не стидно, Що пред тобою дрянь і прах Базика о бogaх обідно, Мудрує о твоїх ділах* (І.Котляревський); **краса**: *Се я винна, що натолкувала об твоїй красі...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Вони ходили ще який час по тій променаді, зовсім забувши о красі ранку, о красі краєвиду...* (О.Пчілка); **річ (речі)**: *Он вони з Костем ідуть зовсім просто, говорять о речах зовсім, зовсім звичайних* (О.Пчілка); **помощ**: *Всім зрячим і дивующимся ніхто же о допомогі не радить* (Г.Квітка-Основ'яненко); **любов**: **Об любові** поговорите другим разом, літшим часом... (І.Котляревський); **ревность, ретельность**: *– Я не говорю о ревності, о ретельності в научнім працюванні* (О.Пчілка); **віра**: *Князі купують коромоли, не дбають о вірі і людях* (М.Костомаров); **право**: *І всім, бач, гонить [Турн] ахінеї і спорить о своїх правах* (І.Котляревський); **слава**: *А вколо сонця дитятко малое Зачне при піснях о Дніпрі, Полтаві, Як соколятко в гнізді молодое, Снити о щастю і козацькій славі*

(М.Устиянович); **смерть**: *О смерті князя всі ридали, Харциза Турна прокинали* (І.Котляревський). **щастя**: *– Чом же не хочеш звірити об моїм щасті?* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Снила вчора, снить і нині [лебідка] Все о милої лиш родині, О гнізничку молодім І о щастю золотім.* (І.Гушалевиц); ... *всякою питає [Соловей] о щастю, здоров'ю, родині питає* (М.Шашкевич); **доля**: *Сидить сокіл на тополі, Співа пісню об злій долі* (Нар.пісня); *Та й вздихнув мене він, Та й заплакав він Об тяжкій долі!* (М.Костомаров); **нужда**: *Губернатор .. став її вишитувати, об якій нужді вона просить* (Г.Квітка-Основ'яненко); **судьба**: *Я не знаю іної пісні, Крім пісні о тобі, О тобі, моя Отчизно, І лиш о твоїй судбі* (І.Гушалевиц); **журба**: *Бувало, з'являється [соловій], Мов сонце на небі, Заспіва-заграє – То всякий веселий, О журбі й не сниться...* (М.Шашкевич); **біда**: *Біду побачив неминучу, Троянці всі і пан Еней Зібралися в одну всі кучу Подумать о біді своєї.* (І.Котляревський); **думка**: *Галочка .. не дала Семенові Івановичу яке слово об своїй думці сказати* (Г.Квітка-Основ'яненко). **панство, розкіш**: *Вона .. все думала об панстві, об розкоші* (Г.Квітка-Основ'яненко); **переміна**: *О щасливій переміні Сам я звістку їм подам* (І.Франко).

У місцевому відмінку з прийменником **о(об)** виступають абстрактні іменники на позначення психічного стану, переживань, думок, явищ, подій чи обставин, з якими пов'язана дія. Характерною ознакою цих конструкцій є те, що часто при іменнику наявний займенник або прикметник, утворюючи семантично нерозкладне словосполучення, яке у граматичній структурі речення виступає як один його член – непрямий додаток (твоя краса, рідна сторона, козацька слава, зла-тяжка доля та інші).

У художніх текстах ХІХ ст. (у творах І.Котляревського, Г.Квітки-Основ'яненка, П.Мирного) наявні конструкції прийменник **о(об)** + місцевий відмінок займенників, найчастіше особових: ... *чотири годи, як об нім ні слуху нема, ні послушанія.* (І.Котляревський); *Усе зле, що об нім розказують, чує* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Серце моє розривається, дивлячись на вас, що ви об мені убиваетесь...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *У їх син, у їх дитина. Хто об йому буде піклуватись, коли батько в службі?* (П.Мирний); *Об тобі, сторожа хирний, об тобі, сідий мулла, Водять речі, казки кажуть...* (М.Костомаров); *Най ся лиш о мені слава не розходить, Бо я сиротонька...* (І.Вагилевич); *Бачиться, усе об ній так і думав...* (Г.Квітка-Основ'яненко); – *Тільки з тої ще години Об неї не чути!* (М.Костомаров). Зрідка такі структури зустрічаються і в художніх творах сучасних письменників: *Він думав, що в полку В таку годину, в ніч таку Об нім забули* (А.Малишко); *Ліда не така. Що заводійка – то так, але ніхто поганого об ній слова не скаже* (М.Олійник).

Наявні також конструкції **о(об)** + вказівні займенники **той, цей (сеї)** у місцевому відмінку: *Тебе о тім я умоляю, Прошу як козка, благаю...* (І.Котляревський); *Ми подумасмо об тім, що недобре діло брехати...* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Як почули об сьому в селі, зараз в один базар дядько приходить* (П.Мирний); *Кость дбав об тім, де б знайти собі притулок* (О.Пчілка); *Хатку збудуєм, уділимо отчого неба, Тихо поплачем об тім, як були козаки* (Б.Олійник).

Часто вживаними у художніх творах є конструкції прийменник **о(об)** + місцевий відмінок питально-відносного займенника **чий**: *О чім же вона там не думала? Об чім не розмишляла?* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Співа та плаче [старий козак], а об чім?* (О.Корсун). Наявні також конструкції прийменник **о(об)** + місцевий відмінок інших розрядів займенників: *Порадививися обо всім з Левком .. найняла собі підводу і поїхала додому* (Г.Квітка-Основ'яненко) – означальний; *Зачеши ж її хто словом, спитай об чім-небудь, зараз зирк з-нід своїх війок* (Г.Квітка-Основ'яненко) – неозначений; *Ввійшла к Юноні з ревом, стуком, З великим тріском, свистом, гуком Зробила об собі лепорт* (І.Котляревський) – зворотний.

У творах О.Пчілки зустрічається граматична форма **об тім**, яка виконує функцію протиставного сполучника: *Пані Олександра – невеличкого зросту середнього віку людина .. не сказати, щоб гарна, трохи кирпатенька, об тім нічого собі...* (О.Пчілка); *А об тім, коли хто має охоту класти кладки через безодні – нехай кладе!* (О.Пчілка).

У сучасній українській мові конструкції прийменник **о(об)** + місцевий відмінок втратили активне функціонування, а такого типу об'єктні відношення виражаються переважно конструкціями прийменник **про** + знахідний відмінок. Але часові відношення зберігають форму місцевого відмінка, якщо треба назвати точний або приблизний час у годинах, коли відбувається дія чи спостерігається явище.

Специфікою функціонування конструкцій прийменник **о(об)** + місцевий відмінок є те, що вони, виражаючи об'єктні відношення в реченні, залежать від дієслів не будь-якої, а лише певної семантики. Це дієслова, що позначають: процес мовлення, повідомлення, передачі інформації (*говорити, розмовляти, казати, розказувати, балакати, радити, радитися, благати, умоляти, гадати, спорити, базікати, водити речі, звіщати, кричати, повідомляти, повідати, питати, натолкувати, писати*); мислення, роздумів, знання (*думати, згадувати, помишляти, загадатися, знати, забути, спом'янути*); стану, почуття, враження, турботи (*співати, плакати, ридати, снитися, турбуватися, піклуватися, докучати, дбати*); сприймання (*чути, почути, перечутися*).

Зрідка трапляються конструкції прийменник **о(об)** + місцевий відмінок, що виражають означальні чи кількісно-означальні відношення: *Та як і не дивуватись, бачачи, що чоловік о своїм умі ні з того, ні з сього полетів, як птах* (Г.Квітка-Основ'яненко); *Ой дівчат нас з білим личком о віях шовкових більше в світі, чим у лузі ягід калинових* (У.Кравченко); *Кути черевички малі-невеличкі й об носі* (Сл. Б.Грінченка); *Край плантації .. тулиться хата, вірніше не хата, а курінь о чотирьох стінах* (Гр.Тютюнник); *Летів птах об восьми ногах* (Номис).

„Словник української мови” в 11 томах [11, 460–462] усі конструкції прийменник **о(об)** + місцевий відмінок подає як застарілі, крім тих, що виражають часові відношення. Однак такі конструкції з об'єктними та означальними відношеннями зустрічаються у мові творів і сучасних письменників (А.Малишко, Б.Олійник, М.Олійник, Гр.Тютюнник).

Отже, фактичний матеріал засвідчує, що конструкції прийменник **о(об)** + місцевий відмінок іменника в сучасній українській мові зберегли тільки значення часу. З іншими значеннями (об'єкта, атрибута) вони фактично не вживаються, крім тих поодиноких випадків, коли у художніх творах можуть мати семантичне чи стилістичне обґрунтування.

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови: Морфологія. – К., 1993. – 335 с.
2. Виноградов В.В. Русский язык (грамматическое учение о слове). – Изд. 2. – М.: Высшая школа, 1972. – 614 с.
3. Вихованець І.Р. Прийменикова система української мови. – К.: Наук.думка, 1980. – 386 с.
4. Вихованець Іван, Городенська Катерина. Теоретична морфологія української мови. – К.: Пульсари, 2004. – 398 с.
5. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наук.думка, 1988. – 256 с.
6. Історія української мови: Морфологія. – К.: Наук.думка, 1978. – 539 с.
7. Колодяжний А.С. Прийменик. – Вид-во Харківського ун-ту. – Харків, 1960. – 165 с.
8. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – Ч.П. – Вид-во Київ.ун-ту, 1964. – 159 с.
9. Плющ М.Я. Граматика української мови: Морфеміка. Словотвір. Морфологія. – К.: Вища школа, 2005. – 286 с.
10. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике.–IV: Глагол.Местоимение.Числительное.Предлог. – М.-Л.: Изд.АН СССР,1941.–320с.
11. Словник української мови. В 11 т. – Т.V. – К.: Наук.думка, 1974. – 839 с.
12. Сучасна українська літературна мова. За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища школа, 1997. – 439 с.
13. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. За ред. І.К.Білодіда. – К.: Наук.думка, 1969. – 583 с.
14. Шахматов А.А.Синтаксис русского языка. – Вып I.: Учение о предложениях и словосочетаниях. – Ленинград, 1925. – 441 с.

This article is analyzed the structure of preposition *o(ob)* + prepositional case of the noun. The types of semantic-syntactic references of these word combinations has been defined. The article has turned out the peculiarities of the semantic-syntactic references in the sentences.

Key words: preposition-case structure, prepositional case, semantic-syntactic references, tense references, object references, grammar system.

Л. І. Коткова

ПОРІВНЯЛЬНІ КОНСТРУКЦІЇ В ІДІОЛЕКТІ В.ВИННИЧЕНКА

Стаття присвячена виявленню місця порівнянь в індивідуальній мовній картині світу В.Винниченка. Проаналізовано зв'язок семантики порівнянь з художнім світом письменника, описано семантичні типи порівнянь, показано роль порівнянь у створенні лексичної структури образів В.Винниченка.

Виникнення нового значення слова – це завжди результат порівняння не менше двох денотатів. Порівняльні конструкції будуються таким чином: для одного денотата добирається оптимальний інший, відомий читачеві своїм лексичним вираженням та фоновими семами. Так відбувається пошук компаративної пари. Проте погляди мовознавців на феномен порівняння в системі виражально-зображальних засобів української мови не є узгодженими. У зв'язку з цим виникає надзвичайно багато суперечностей, різнотлумачень цього явища, що свідчить про його багатоплановість, багатоаспектність досліджень феномена, позначуваного терміном "порівняння". Зазначене вчені пояснюють об'єктивною складністю аналізованого мовного явища.

У лінгвістиці виокремлено функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій (Ю.Д.Апресян, В.І.Кононенко, Н.П.Шаповалова) та функціонально-стилістичний (Л.В.Голоух, О.А.Некрасова, О.І.Федоров), проаналізовано підрядні порівняльні речення (М.І.Вихристюк, М.С.Заоборна, Л.В.Прокопчук), схарактеризовано порівняння як складник фразеологічного шару (Л.А.Лебедева, М.Ф.Алефіренко, А.М.Найда), співвідношення порівняльних структур з метафоричними (Н.Д.Арутюнова, В.М.Вовк, Л.Ф.Присяжнюк) та як засіб формування індивідуально-авторського стилю (П.А.Морозов, О.І.Марчук, Л.І.М'ясянкіна).

О.О.Потебня стверджував, що "висхідною точкою думки є сприйняття явища, котре безпосередньо діє на чуття; але у власне порівнянні це явище аперцептується чи пояснюється двічі: спочатку безпосередньо, у тій половині порівняння, яке виражає символ, потім – посередньо, разом з дією – у другій половині, зміст якої стає більш близьким для суб'єкта думки і менш доступним для безпосереднього сприйняття" [9, с.147].

Порівняння відображає дійсність у свідомості людини, у відтвореній нею мовній діяльності. У ньому простежено зв'язки людини з навколишнім світом, конкретним смисловим і естетичним досвідом, із законами мислення. Функціонально-семантична категорія порівняння є "різноплановою величиною, яка об'єднує елементи різних ієрархічних мовних рівнів, що реалізують її семантику" [7, с.11].

На сучасному етапі розвитку українського мовознавства актуальними є студії, присвячені мовностилістичним особливостям художніх дискурсів, з'ясування їхнього творчого характеру та специфічних рис відображення авторського бачення світу. Через художнє мовомислення митця простежуємо внутрішню індивідуальну мовну картину світу. Узуальні порівняння не визначають своєрідність ідіостилу письменника, тому особливу увагу зосереджено на індивідуально-авторських структурах. В.Винниченко віддає перевагу свіжим, новоствореним, оказіонального характеру порівнянням. Художнє порівняння письменника розкриває нові аспекти вже відомого, надаючи експресивного забарвлення всьому висловленню.

Порівняння в ідіолекті В.Винниченка належать до домінувальних стилістичних фігур, вони сприяють неповторності, індивідуальності, самобутності й водночас передають найважливіші відтінки семантичних планів. Письменник полюбляє нагороджувати їх, уживаючи в одній синтаксичній структурі по декілька порівнянь: *Завіса на вікні напнулає, немов вітрило, а на небі висить, як велетенська китиця винограду, попелясто-синя хмара* [3, с.280].

Нестандартність мовомислення В.Винниченка полягає у своєрідності побудови семантичних типів компаративних конструкцій. В ідіолекті В.Винниченка виявлено семантичні поля (групи слів, що належать до різних частин мови) та лексико-семантичні групи (об'єднання слів, належних до однієї частини мови), які репрезентують структури з порівняльними зворотами значної інформативності.

Компаративні конструкції на основі семантики предмета порівняння можна об'єднати в такі семантичні поля: "Людина" (*Вона* [жінка] *скидає на мене очима й тут же, вмить, неначе підстрелена, спирається рукою на тинок...* [3, с.212]; "Довкілля" (*Тепер друга година, на вечір імла розійдеться, небо стане червоним, як кавун* [3, с.343]); "Транспорт" (*Авто м'яко, як уткнувшись у туго напнуту сітку, зупиняється* [3, с.384]; "Звуки" (*А позаду крики і*